

municció, -unir, V. municció Prenut, V. prémer Pren, V. pendre Prenatal, V. néixer Prenda, preñar, V. penyora Prendre, prenedor, preneça, prenimet, V. pendre Prenoció, V. conèixer Prenoliar, V. perno-liar (OLI) Prenom, V. nom Prenotar, prenotificar, V. nota Prènsil, prensió, prensiva, V. pendre Prenso, V. pinso (PES) Prensor, V. pendre Preny, prenyament, prenyar, V. prenys Prenyanosa, prenyaró, V. prunyó (PRUNA)

PRENYS 'prenyada', del ll. PRAEGNANS id., alterat en *PRAEGNES, pronúncia col·loquial d'una forma vulgar *PRAEGNENS. □ 1.ª doc.: orígens (S. XIII).

Es diu, i des del principi s'ha dit, més aviat de les bèsties que de les dones, a les quals se sol aplicar sobretot *prenyada*, o bé eufemismes. *Lleona prenys* (Llull), *verres prenys* (MAGUSTÍ), *vaca prenys* (Ruyra), *AlcM*, *polla prenys* (1715) i fins *paraules prenys* (Eiximenis), *DAG*.

Cert, sens dubte, que també es troba parlant de dones: *joventella prenys, reina prenys* (*DAG*): «Tot juheu e juhia ---, e, si és preyns, paga lo preynat un sou e un diner» en la Lleuda de Cotlliure (1249), aplicada a fi de segle a Tortosa (*RLR* IV, 254); «les monges --- saberem que l'abadessa era *preyns* ---» en el *Recull d'Eximplis* d'Ag. (I, 14, cita més completa a *PREGAR*). «Quant li venia / qualche raxosa, / e desijosa / de fills concebre / --- / ella tenia, / en sos retrets, / jóvens ben trets / --- / ans de tres salts / li prometia / que *preyns* seria / --- / quant bort secret / resta ledesme!», *JRoig* (*Spill*, 4600). A l'home que ensibornen dient-li que està 'prenyat': «tu no has altre mal sinó que tu est *preyns*», *Decam.* IX, § 2, 520.4 (*pregno* a l'original). L'un i l'altre parlant d'una dona en una novella del *Decam.*: «stant ella *prenyada*», «no era *preyns*» x, § 4, 564.2f., 565.4.

Amb tot i ser un adjectiu singular, sol aparèixer en forma invariable, en -s: és la del nominatiu llatí —*praegnans*—, tot i que l'acusatiu etc. és *praegnantem*, forma que no ha passat al romànic. S'explica perquè la femella en aquest estat s'esmenta sobretot com a predicat (*està prenys, era prenys, es ven prenys*), també com a subjecte, no gens sovint com a complement, més que més les bèsties, de les quals parlem generalment, i ens interessen més, quan ho són (i s'evita llavors fer-les objecte de res). Això ens fa comprendre per què en aquest cas la forma en -s ha quedat en català, fet excepcional, i en les altres llengües rom. (oc. *preyns* etc.) ha viscut més que la forma mancada de desinència. No obstant també es troba algun cop *preny*, sense -s, a la manera d'un cas oblic. És força més rar: «Quant anà Josep en Beslem ab Santa Maria, que era *preyn*, un bou ab si amenà ---», *VidesR*, 18v2. No en veig altres casos catalans, car el que es llegeix en la *Crònica* de Jaume I és «quan la Reyna nostra mare se sentí *preyns*, entrà-sse'n a Montpèstler» (§ 5, Ag., 12.15).

Altament en tenim dades posteriors i de tots els temps: «quan la creatura està en la font del bapisme, aquellavo <r>s la sua sposa, la Església, és *preyns*»,

StVicentF (*Serm.* I, 6912). Recorda un accident luctuós la timba dita «Salt de la Dona *Prenys*» dalt de Cotlliure (1959). És popular encara, no sols en ross., sinó a les zones rurals del cat. or. (*préys*) i de les Balears: *ovella prôins* entre els pastors de Manacor (*BDLC* VII, 155), amb el resultat de fonètica sil·làbica de la *nys* que és normal a Mallorca. Hi ha una variant vulgar *a-prenys*, que intrigava Spitzer (*ARom.* IX, 147), parlant d'aquella vaca tan bona del pastor d'Olot i Conflent, mansa i «cada any *a-prenys*», Massó Torrents (*Croquis Pirinencs*); i jo també he sentit «dues vaques que estan a *préys*» al vell masover amic, de St. Aniol de Finestres (1968).

Spitzer s'estrebava en aquesta variant vulgar i recent, per cercar una explicació discrepant de la forma *preyns*, amb -s i sense -ANS, cedint al seu conegut prejudici contra tota idea de conservació extraordinària d'arcaïsmes. Prenent *a-prenys* per una construcció adverbial, suggeria que el mot normal i antic *preyns* fos un derivat postverbal *preny*, augmentat amb -s adverbial.

Sembla falsa una cosa i altra, car es tracta simplement d'una aglutinació de la -a del substantiu precedent: *vac-a prenys, cabr-a prenys, don-a prenys*; aglutinació fomentada pel fet morfològic: el poble troba anòmal un adjectiu en -s i sense -a aplicat als substantius femenins, i en la forma alterada percep com una locució composta, vagament relacionada amb *pendre, apresó* etc.

En les altres llengües romàniques, les formes anàlogues són port. *preñbe*, i amb -s com la nostra, fr. ant. *preinz*, i oc. *preyns*: aquí avui es pronuncia, és clar, *preyns*, però també hi ha variant aglutinada, igual a la nostra vulgar del NE.: «Sant Jan, la terro *aprens*, trefouls, quand passàs!», *Mireio* VII, 79.7. Degué entendre's fins a l'Alt Aragó, tenint en compte el topònim *Peña-preñe* rocassa de la Vall de Tena (Oto, 1966), designant un prominent accident orogràfic comparable a un ventre enorme. Cosa semblant degué haver existit en el cast. preliterari, jutjant pels seus derivats abstractes *preñez* i ant. *preñedad*.

Se sol dir que tenim aquí una forma heteròclita del ll. PRAEGNANS, PRAEGNANTIS. Es postula un ll. vg. *praegnīs, canvi «construït» i ben inexplicable: acontentant-se amb constatar que, segons fonètica històrica, una -A postònica no havia de desaparèixer, suposen aquella base sense donar-ne justificació morfològica ni filològica; però un adjectiu en -is, al capdavant tampoc no pertanyeria al tipus d'adjectiu més corrent en la llengua, o sigui en -us, -a: no es comprèn gaire, que el poble es revoltés contra el resultat fonètic -A(s), que respondria al tipus més corrent d'adjectius femenins, preferint-li'n un de menys nombrós i contrari a les formes existents i tradicionals.

No oblidem que 'prenyada' es deia *inciens* parlant de les dones (oposat generalment a la *bestia praegnans*), que sembla haver-se conservat com fr. *enceinte*, cast. *encinta*, després de sumar-se amb el gòt. INKILÖÖ. Crec, doncs, que PRAEGNANS es convertiria en *PRAEGNENS per influència de INCIENS, i és ben possible que